چشم‌اندازی به کاربران اینترنتی ایران در سال ۱۳۹۰

مریم پوررضا انور

رئیس گروه سرشماری، دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری مرکز آمار ایران

◈ مقدمه

امروزه نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات و از جمله اینترنت در زندگی اجتماعی و در عرصه‌های علمی و فنی، ضروری و لازم بوده و در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ی اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جایگاه ویژه‌ای دارد. استفاده از تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات و در رأس آن اینترنت، موجب کاهش فاصله‌ی طبقاتی شده و در فضای مجازی پایگاه اجتماعی جدیدی به کاربران اعطا می‌کند و حتی تفاوت‌های جنسیتی را نیز کاهش می‌دهد (مرتن و لازارسفلد). افزایش توانایی اعمال قدرت (تیم جردن)، همگن‌سازی سلیقه‌ها، نزدیکی خواست‌ها و انتظارات افراد (ژان کازنو)، افزایش مشارکت اجتماعی (ژان استوتزل)، گذران اوقات فراغت و ورود مفاهیم جدید در زندگی روزمره (دانیل بل)، امکان برقراری سریع ارتباط، اطلاع از اخبار و رویدادهای جهانی (مک لوهان)، تبادل فرهنگی، دستیابی سریع به یافته‌های علمی جدید، کاهش هزینه‌های ارتباطی، آزادی در تبادل اطلاعات، افزایش میزان آگاهی عمومی و ... از مزایای عمده و کارکردهای قابل توجه گسترش استفاده از ارتباطات اینترنتی بشمار می‌روند.

امروزه اینترنت جایگاه ویژه‌ای در زندگی اجتماعی و ساختار زندگی خانواده‌ها یافته و به موازات آن کامپیوتر نیز به‌عنوان تکنولوژی برتر اطلاعات و ارتباطات (همانند تلویزیون در گذشته) به‌عنوان یک وسیله اما با کارکردی متفاوت‌تر، متنوع‌تر و تخصصی‌تر وارد محیط خانواده شده و عرصه‌ی زندگی اجتماعی را دچار تغییر و تحول نموده و روابط اجتماعی جدیدی با ویژگی‌های نوین در جامعه حاکم کرده است.

در ایران نیز در چند سال اخیر استفاده از اینترنت گسترش چشمگیری یافته و هم اکنون در بسیاری از خانواده‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌های خصوصی در دسترس عموم و برای بسیاری از فعالیت‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. طی ۴-۵ سال اخیر تعداد مؤسسات ارائه‌دهنده‌ی خدمات اینترنتی افزایش قابل توجهی داشته و به بیش از ۱۵ برابر رسیده است. امروزه شاهد هستیم که کافی‌نت‌ها در نقاط مختلف شهر دایر شده و روز به روز نیز توسعه می‌یابند. جوانان بخشی از نیازهای ارتباطی و تفریحی خود را از طریق کافی‌نت‌ها برآورده می‌کنند. در بسیاری از خانواده‌ها کامپیوتر مورد استفاده قرار می‌گیرد و بسیاری دیگر به جهت ضرورتی که به وجود آمده درصدد تهیه‌ی آن هستند.

با در نظر گرفتن اهمیت اینترنت و استفاده از آن در زندگی امروز و ورود آن به خانه‌ها و با توجه به نیازی که در عرصه‌ی زندگی اجتماعی به وجود آمده، میزان آگاهی مردم از اینترنت و کارکردهای آن به‌عنوان یکی از مسائل اساسی در جامعه‌ی شهری بشمار می‌رود.

◈ کاربران اینترنتی در ایران

با توجه به جهانی شدن استفاده از اینترنت، ایران نیز در این زمینه توسعه‌ی قابل توجهی داشته است. آمار و ارقام نشان می‌دهد که طی چند سال اخیر تعداد استفاده‌کنندگان از شبکه‌ی اینترنت گسترش فوق‌العاده‌ای یافته است. در این مقاله به برخی از نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰ در خصوص استفاده از اینترنت در کل کشور به تفکیک سن

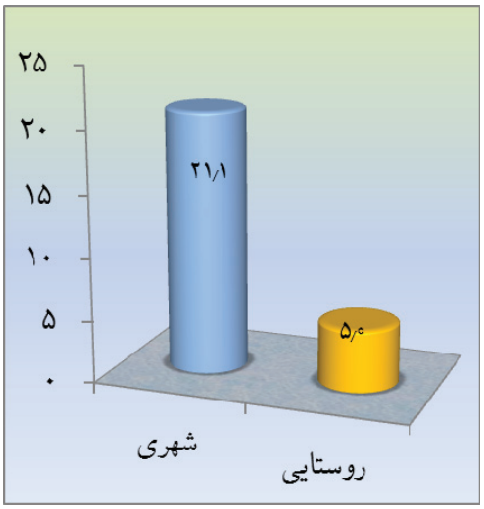

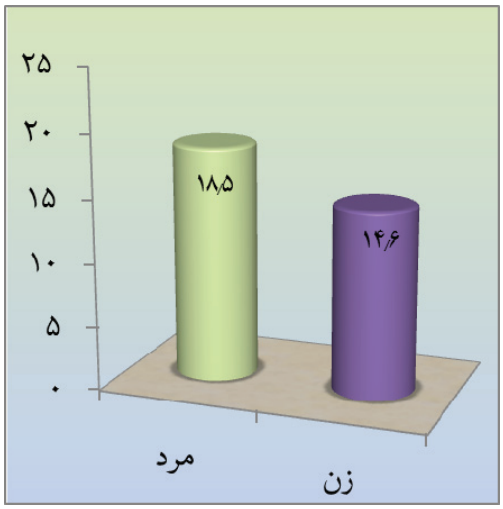

شکل ۱- کاربران ۶ ساله و بیش‌تر اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک جنس و وضع سکونت: ۱۳۹۰

و جنس و استان، اشاره می‌شود.

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰ از تعداد ۶۷,۶۸۱,۸۷۶ نفر جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر کشور، تعداد ۱۱,۲۲۱,۸۱۰ نفر (معادل ۱۶/۶ درصد) طی ۱۲ ماه گذشته از اینترنت استفاده کرده‌اند. بررسی آمارهای کاربران اینترنت در کشور به تفکیک جنس نشان می‌دهد از میان ۳۴,۰۷۹,۸۲۳ نفر مرد ۶ ساله و بیش‌تر ۶,۳۰۰,۹۴۲ نفر معادل با ۱۸/۵ درصد و از تعداد ۳۳,۶۰۲,۰۴۳ نفر زن ۶ ساله و بیش‌تر ۴,۹۲۰,۸۶۸ نفر معادل با ۱۴/۶ درصد در سال گذشته حداقل یک‌بار از اینترنت استفاده کرده‌اند. در واقع استفاده‌ی مردان از اینترنت بیش‌تر از زنان بوده است. این شاخص در نقاط شهری حدود ۴ برابر نقاط روستایی (۲۱/۱ درصد در نقاط شهری و ۵ درصد در نقاط روستایی) است. به نظر می‌رسد دسترسی به اینترنت و فرهنگ استفاده از آن در مناطق شهری به مراتب بیش‌تر از مناطق روستایی است.

◈ کاربران اینترنت در استان‌ها

بررسی استفاده از اینترنت در بین جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر، به تفکیک هر یک از استان‌های کشور حاکی از آن است که استان‌های تهران (با ۲۴/۹ درصد) سمنان (۲۲/۸ درصد) اصفهان (۲۱/۵ درصد) بیش‌ترین و استان‌های سیستان و بلوچستان (با ۶ درصد) آذربایجان غربی (با ۱۰/۷ درصد) و کردستان (۱۱/۶ درصد) کم‌ترین کاربر ۶ ساله و بیش‌تر اینترنت را داشته‌اند. بیش‌ترین درصد افراد استفاده کننده از اینترنت در استان‌ها به تفکیک جنس مربوط به استان تهران (۲۶/۸ درصد برای مردان و ۲۲/۹ درصد برای زنان) و کم‌ترین آن در استان سیستان و بلوچستان (۷/۳ درصد برای مردان و ۴/۶ درصد برای زنان) بوده است. کاربران اینترنت در بین مردان و زنان نیز متفاوت بوده‌اند. بیش‌ترین فاصله

جدول ۱- کاربران ۶ ساله و بیش‌تر اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک جنس و وضع سکونت: ۱۳۹۰

سن و جنس	کل		شهری		روستایی		غیر ساکن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مرد و زن	۱۱,۲۲۱,۸۱۰	۱۶/۶	۱۰,۲۷۳,۸۹۹	۲۱/۱	۹۴۷,۳۰۲	۵/۰	۶۰۹	۱/۲
مرد	۶,۳۰۰,۹۴۲	۱۸/۵	۵,۷۱۳,۷۳۰	۲۳/۴	۵۸۶,۸۲۲	۶/۱	۳۹۰	۱/۵
زن	۴,۹۲۰,۸۶۸	۱۴/۶	۴,۵۶۰,۱۶۹	۱۸/۹	۳۶۰,۴۸۰	۳/۸	۲۱۹	۰/۹

منبع: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن:۱۳۹۰

بین دو جنس مربوط به استان‌های قم با ۷/۵، بوشهر ۶/۵، کهگیلویه و بویراحمد ۶/۲ و اردبیل با ۵/۹ درصد بوده است.

◈ استفاده از اینترنت در بین جوانان

با توجه به گسترش اینترنت و لزوم انجام بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی از این طریق دسترسی و کاربرد آن در بین جوانان به‌عنوان یک ضرورت و امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. بنا بر تعریف «سازمان ملی جوانان» گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله «جمعیت جوان» تلقی می‌شود. بر این اساس آمارها نشان می‌دهد ۲۷/۴ درصد جوانان از اینترنت استفاده کرده‌اند. بررسی کاربران جوان اینترنت در مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد تفاوت چشمگیری بین جوانان در این نقاط وجود دارد به‌طوری که در شهرها ۳۴/۶ درصد و در روستاها ۹/۷ درصد جوانان از اینترنت استفاده کرده‌اند.

◈ کاربران ۱۵-۲۹ ساله اینترنت در استان‌ها

در سال‌های اخیر استفاده از اینترنت برای انجام بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی به‌ویژه برای افراد ۱۵-۲۹ ساله (سن کار و تحصیل)، ضروری بوده است. بسیاری از امور مانند کاریابی، ثبت‌نام در مراکز مختلف آموزشی، شرکت در آزمون‌های مختلف استخدامی و ...، به‌صورت

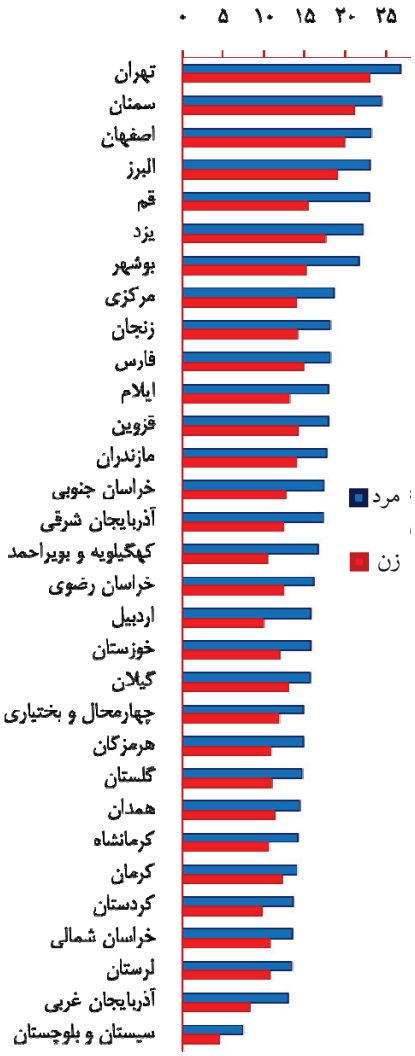

شکل ۲- کاربران ۶ ساله و بیش‌تر اینترنت در سال ۱۳۹۰

اینترنتی انجام می‌شود. آمارها نشان می‌دهد ۲۸/۶ درصد از مردان و ۲۶/۱ درصد از زنان در این گروه سنی از اینترنت استفاده کرده‌اند. بیش‌ترین کاربران مرد در استان‌های سمنان (با ۴۰/۲) تهران (۳۹/۶۶ درصد) و اصفهان (۳۷/۲۵ درصد) و کم‌ترین آنان در استان‌های سیستان و بلوچستان (۱۱/۱۷ درصد)، هرمزگان (۲۰/۸۸ درصد) و لرستان با ۲۱/۱۰ درصد بوده است. این شاخص برای زنان نیز در استان‌های سمنان، تهران و اصفهان

جدول ۲- کاربران ۶ ساله و بیش‌تر اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک استان و جنس: ۱۳۹۰

استان	مرد	زن
آذربایجان شرقی	۱۷/۳	۱۲/۴
آذربایجان غربی	۱۳/۰	۸/۳
اردبیل	۱۵/۸	۹/۹
اصفهان	۲۳/۱	۱۹/۹
البرز	۲۳/۰	۱۹/۰
ایلام	۱۸/۰	۱۳/۱
بوشهر	۲۱/۷	۱۵/۲
تهران	۲۶/۸	۲۲/۹
چهارمحال و بختیاری	۱۴/۹	۱۱/۸
خراسان جنوبی	۱۷/۴	۱۲/۷
خراسان رضوی	۱۶/۱	۱۲/۴
خراسان شمالی	۱۳/۵	۱۰/۸
خوزستان	۱۵/۸	۱۱/۹
زنجان	۱۸/۲	۱۴/۱
سمنان	۲۴/۵	۲۱/۱
سیستان و بلوچستان	۷/۳	۴/۶
فارس	۱۸/۲	۱۴/۹
قزوین	۱۸/۰	۱۴/۲
قم	۲۲/۹	۱۵/۴
کردستان	۱۳/۶	۹/۷
کرمان	۱۴/۰	۱۲/۲
کرمانشاه	۱۴/۲	۱۰/۵
کهگیلویه و بویراحمد	۱۶/۶	۱۰/۴
گلستان	۱۴/۷	۱۱/۰
گیلان	۱۵/۷	۱۳/۰
لرستان	۱۳/۴	۱۰/۷
مازندران	۱۷/۸	۱۴/۰
مرکزی	۱۸/۶	۱۳/۹
هرمزگان	۱۴/۹	۱۰/۹
همدان	۱۴/۴	۱۱/۴
یزد	۲۲/۲	۱۷/۶
کل کشور	۱۸/۵	۱۴/۶

منبع: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰

بیش‌تر از سایر استان‌ها و در استان سیستان و بلوچستان با ۷/۹۲ درصد، آذربایجان غربی با ۱۵/۶۹ درصد و کردستان با ۱۷/۹۷ درصد بوده است.

مرجع‌ها

مجله‌ی توسعه و فناوری، شماره‌ی اول، خرداد و تیرماه ۱۳۸۳.

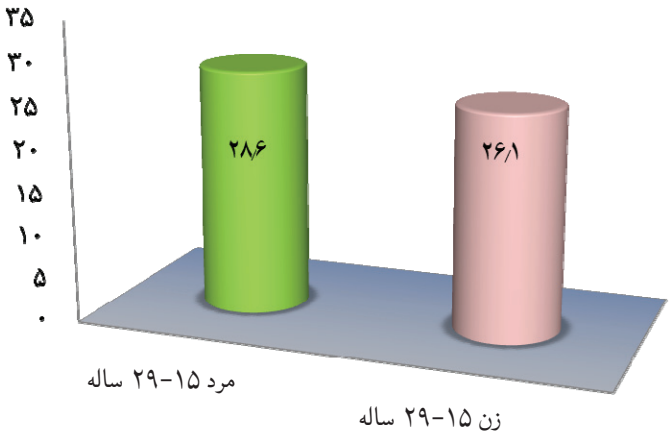

شکل ۳- کاربران ۱۵-۲۹ ساله اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک جنس:۱۳۹۰

جدول ۳- کاربران ۱۵-۲۹ ساله اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک جنس و وضع سکونت:۱۳۹۰

سن و جنس		مرد و زن ۱۵-۲۹ ساله	مرد ۱۵-۲۹ ساله	زن ۱۵-۲۹ ساله
کل	درصد	۲۷/۴	۲۸/۶	۲۶/۱
	تعداد	۶,۴۸۸,۰۵۰	۳,۴۰۸,۳۷۲	۳,۰۷۹,۶۷۸
شهری	درصد	۳۴/۶	۳۶/۰	۳۳/۲
	تعداد	۵,۸۱۸,۸۱۱	۳,۰۱۰,۸۴۶	۲,۸۰۷,۹۶۵
روستایی	درصد	۹/۷	۱۱/۳	۸/۱
	تعداد	۶۶۸,۷۷۰	۳۹۷,۲۳۰	۲۷۱,۵۴۰
غیر ساکن	درصد	۲/۵	۳/۱	۱/۹
	تعداد	۴۶۹	۲۹۶	۱۷۳

منبع:نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن:۱۳۹۰

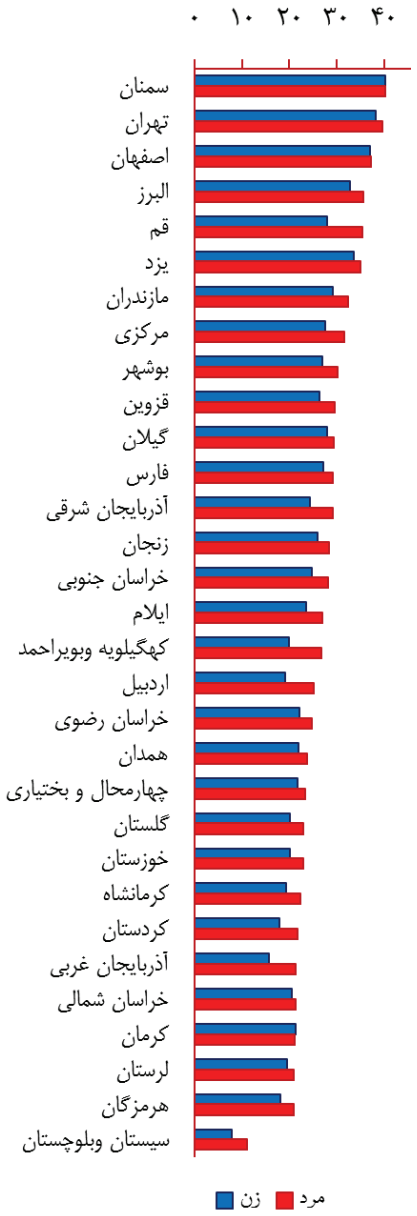

شکل ۴- کاربران ۱۵-۲۹ ساله اینترنت در سال ۱۳۹۰

جدول ۴- کاربران ۱۵-۲۹ ساله اینترنت به تفکیک جنس و استان در سال ۱۳۹۰

استان	مردان ۱۵-۲۹ ساله			زنان ۱۵-۲۹ ساله		
	جمعیت	کاربر اینترنت	درصد	جمعیت	کاربر اینترنت	درصد
آذربایجان شرقی	۵۶۱,۰۵۵	۱۶۳,۹۹۷	۲۹/۲۳	۵۴۱,۷۷۰	۱۳۱,۶۶۲	۲۴/۳
آذربایجان غربی	۴۹۱,۴۶۴	۱۰۵,۰۴۴	۲۱/۳۷	۴۷۹,۶۰۹	۷۵,۲۴۰	۱۵/۶۹
مرکزی	۲۲۰,۱۶۵	۶۹,۶۷۱	۳۱/۶۴	۲۱۳,۳۸۶	۵۸,۶۴۷	۲۷/۴۸
گیلان	۳۴۶,۱۳۶	۱۰۱,۶۶۵	۲۹/۳۷	۳۴۸,۶۸۹	۹۷,۶۰۳	۲۷/۹۹
مازندران	۴۶۶,۲۱۸	۱۵۰,۵۹۰	۳۲/۳	۴۵۵,۴۱۵	۱۳۳,۲۳۱	۲۹/۲۵
کرمانشاه	۳۳۱,۹۷۳	۷۴,۱۰۲	۲۲/۳۲	۳۱۷,۳۵۰	۶۱,۶۷۶	۱۹/۴۳
خوزستان	۷۶۸,۷۵۲	۱۷۵,۷۳۱	۲۲/۸۶	۷۶۷,۴۹۴	۱۵۴,۱۵۷	۲۰/۰۹
فارس	۷۵۶,۸۲۱	۲۲۱,۳۷۰	۲۹/۲۵	۷۴۷,۴۷۱	۲۰۳,۲۷۹	۲۷/۲
کرمان	۴۹۳,۴۰۵	۱۰۴,۶۴۷	۲۱/۲۱	۴۸۷,۲۲۲	۱۰۴,۳۳۹	۲۱/۴۲
خراسان رضوی	۹۲۹,۹۷۵	۲۲۹,۳۱۳	۲۴/۶۶	۹۴۱,۳۹۲	۲۰۹,۰۲۴	۲۲/۲
اصفهان	۷۵۴,۷۱۰	۲۸۱,۱۴۹	۳۷/۲۵	۷۴۳,۴۷۳	۲۷۵,۷۴۶	۳۷/۰۹
سیستان و بلوچستان	۴۰۳,۳۳۸	۴۵,۰۵۰	۱۱/۱۷	۴۱۳,۹۸۲	۳۲,۷۷۶	۷/۹۲
کردستان	۲۴۴,۰۱۶	۵۳,۲۸۴	۲۱/۸۴	۲۴۸,۰۴۰	۴۴,۵۷۲	۱۷/۹۷
همدان	۲۸۵,۷۹۰	۶۸,۰۸۶	۲۳/۸۲	۲۸۲,۲۵۷	۶۱,۷۶۳	۲۱/۸۸
چهارمحال و بختیاری	۱۴۸,۰۶۸	۳۴,۵۱۳	۲۳/۳۱	۱۴۷,۹۲۷	۳۲,۲۴۹	۲۱/۸
لرستان	۲۹۹,۴۲۳	۶۲,۹۰۷	۲۱/۰۱	۲۹۳,۶۸۱	۵۷,۳۹۱	۱۹/۵۴
ایلام	۹۹,۲۷۴	۲۶,۶۸۹	۲۶/۸۸	۹۷,۷۹۱	۲۳,۰۹۸	۲۳/۶۲
کهگیلویه و بویراحمد	۱۱۰,۰۶۳	۲۹,۴۴۲	۲۶/۷۵	۱۱۴,۷۰۹	۲۲,۹۳۳	۱۹/۹۹
بوشهر	۱۹۶,۱۰۷	۵۹,۲۳۳	۳۰/۲	۱۵۶,۴۲۷	۴۲,۲۷۶	۲۷/۰۳
زنجان	۱۶۴,۸۴۲	۴۶,۸۵۵	۲۸/۴۲	۱۶۵,۵۵۱	۴۳,۰۰۵	۲۵/۹۸
سمنان	۱۰۲,۹۲۷	۴۱,۳۷۸	۴۰/۲	۹۹,۳۹۹	۳۹,۹۶۰	۴۰/۲
یزد	۱۷۳,۹۹۹	۶۰,۹۵۳	۳۵/۰۳	۱۶۳,۴۷۶	۵۵,۰۲۶	۳۳/۶۶
هرمزگان	۲۷۰,۸۵۰	۵۶,۵۶۴	۲۰/۸۸	۲۶۴,۵۵۷	۴۷,۸۳۷	۱۸/۰۸
تهران	۱,۸۰۷,۶۹۷	۷۱۶,۸۵۶	۳۹/۶۶	۱,۸۲۷,۰۶۴	۶۹۸,۲۵۶	۳۸/۲۲
اردبیل	۲۰۵,۴۳۱	۵۱,۶۷۴	۲۵/۱۵	۱۹۸,۲۶۶	۳۷,۹۴۶	۱۹/۱۴
قم	۱۸۶,۹۹۵	۶۶,۲۵۶	۳۵/۴۳	۱۸۳,۴۹۲	۵۱,۲۷۴	۲۷/۹۴
قزوین	۱۹۵,۰۸۴	۵۷,۶۸۵	۲۹/۵۷	۱۹۲,۲۲۸	۵۰,۵۹۵	۲۶/۳۲
گلستان	۲۸۳,۰۳۱	۶۴,۹۵۹	۲۲/۹۵	۲۸۴,۰۶۵	۵۷,۲۳۴	۲۰/۱۵
خراسان شمالی	۱۳۸,۳۷۶	۲۹,۵۷۱	۲۱/۳۷	۱۳۹,۹۳۲	۲۸,۷۱۲	۲۰/۵۲
خراسان جنوبی	۱۰۵,۰۹۷	۲۹,۶۳۸	۲۸/۲	۹۹,۳۴۹	۲۴,۶۶۵	۲۴/۸۳
البرز	۳۶۲,۵۶۳	۱۲۹,۲۰۴	۳۵/۶۴	۳۷۵,۰۸۵	۱۲۳,۳۳۳	۳۲/۸۸
جمع	۱۱,۹۰۳,۶۴۵	۳,۴۰۸,۰۷۶	۲۸/۶۳	۱۱,۷۹۰,۵۴۹	۳,۰۷۹,۵۰۵	۲۶/۱۲

منبع: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن:۱۳۹۰